

Dve slučajni najdbi iz Volake

Ko je pred leti Janez Kristan iz Volake, po domače »Brun«, kopal na vrtu pred hišo jamo le nekaj metrov nad levim bregom Volaščice, je pri tem naletel na star zid. Ta se je začel takoj pod travno rušo in je segal v globino vsaj 1 meter. Ko me je Kristan na najdbo opozoril, sem jamo z izkopanim zidom fotografiral. Po smeri poteka zidu v jami in po izgledu travne ruše je bilo mogoče ugotoviti, da je izkopani zid le del zidu, ki poteka vzporedno z Volaščico v dolžini približno 8 metrov in tvori nekak pravokotnik proti hiši.

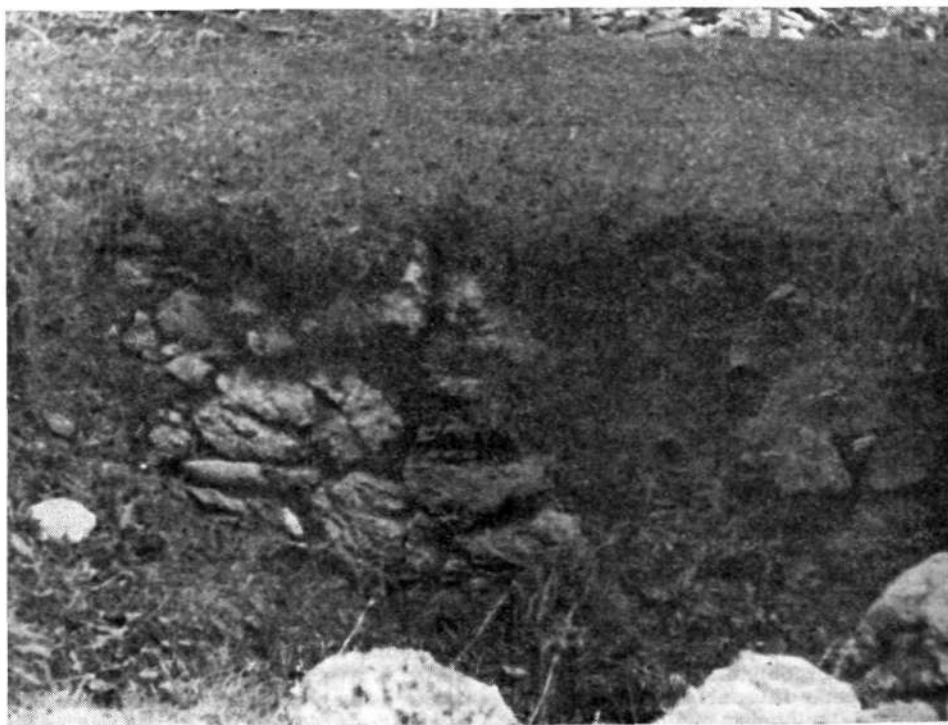
Kristan se ne spominja, da bi bilo kdaj na tem mestu kakšno poslopje ali da bi o tem pripovedovali. Sedaj zid ni

več viden, ker je na tem mestu napravil greznico.

Naselje Volaka kaže na predсловansko poselitev, saj je še leta 1291 vpisano v urbarju kot »Vlach«. Naši predniki so namreč prvotne prebivalce imenovali Vlahe.

Takoj nad »Brunom« je v pobočju hriba ravnica z ledinskim imenom Gradišče, kjer naj bi po izročilu stal grad sv. Heme. Na tej ledini je tedanji lastnik Jože Skrt že pred leti našel črepinje in oglje.

Pri »Brunu« naj bi bila po pripovedovanju domačinov cerkev sv. Heme, ki jo je poplava porušila, kip svetnice pa naj bi odnesli na Koroško. Tako naj bi tudi

Izkopani del zidu v Volaki

Fot. R. Brank

Kamen mejnik iz Volake z vklesano letnico
Fot. R. Brank

pred prvo svetovno vojno našli pri kopanju jam za stebre kozolca kamnit kropilnik.

Gradišče in legenda o sv. Hemi kažeta, da je bilo zelo verjetno v Volaki razvito železarstvo že v predсловenski dobi. Fužina mlajšega postanka pa je ob potoku Volaščici izpričana v urbarju iz leta 1642. Notica govori o Cornionovi fužini, ki jo je sestavljalo: dvoje brescianskih peči, ena cajnarica, kovačija, trgovina, mlin, žaga in tri delavske hišice. Morda je najdeno zidovje ostanek katerega od navedenih objektov? Kajti pri sosedu »Lovričku« takoj ob Volaščici navzdol, so po vojni našli v tleh žlindro, ko so predelovali hišo.

V bližini »Bruna« je na levi strani ceste, približno 50 m navzdol ob gozdu stal vse do letos kamen — mejnik z vklesano letnico 1824. Kamen je bil visok okrog 60 cm, širok 50 cm in debel 20 cm. Vkle-sane črke so bile velike približno 10 cm. Kamen so pri gradnji transformatorske postaje Volaka brez vsake potrebe razbili. Ostanke so ostali na mestu.

Rajko Brank

IZ ZAPISNIKOV UČITELJSKIH KONFERENC NA DEŠKI LJUDSKI ŠOLI V ŠKOFJI LOKI 1884—1919

Kot paberke iz arhivov smo tokrat predstavili odlomke iz šolskih konferenc deške ljudske šole v Škofji Loki. Leta 1976 smo prevzeli celoten starejši šolski arhiv in med drugimi dokumenti so se nam zdele šolske konference prav zanimive. Loško šolstvo nam je sicer dobro poznano, saj ga je profesorica Jamarjeva obdelala v Loških razgledih od 15. do 19. številke. Iz konferenc pa bi izluščili, kaj vse je šola pomenila za kraj in krajan, kako so se imeli šolarji itd.

Najstarejši zapisniki segajo nazaj v leto 1851. Pisani so nemško. Posamezni slovenski zapisniki se javljajo že v letu 1877. Do začetka 80. let so sploh nepopolno ohranjeni. Konference so bile največkrat zadnji dan v mesecu. Pisane so po določenem kopitu oziroma dnevnem redu. Standardne točke so zamude učencev, šolske maše, praznovanja habsburških godov in obletnic, strokovno učne zadeve, začetki in konci šolskih obdobj, seznanjanje z dopisi višjih šolskih oblasti, posebna krajevna opozorila itd.

Od srede stoletja dalje šola vse bolj pridobiva na ugledu in samostojnosti. Povezava Cerkev—Šola je sicer še močna, je pa v tem času slovenske narodne prebujenosti pozitivna. Župnik preko prižnice pomaga premagovati odpor proti šoli. Vpliv cerkve pa vse bolj slabi. Vsakdanja šolarska maša se odpravi na dvakrat tedensko in pozneje še na manj. Zanimivo je, da šola zelo prisluškuje krajevnim razmeram. Prosti dnevi so ob semanjih dneh. Pozimi je zaradi zgodnje teme skrajšan pouk. V zvezi s prakso poučujejo sadjarstvo in druge splošne predmete, kar je tedaj še splošna praksa, vendar se pokaže tudi lokalna praksa, saj so osnovnošolski učitelji tudi začetniki obrtno nadaljevalne šole v Loki. Posebno po letu 1871 pouk posodablja, uvajajo telovadbo itd.

Posebno so zanimiva нравstvena vprašanja. Največji problem vidijo pri kopanju otrok v Sori in v hazardnih oziroma igrah za denar. Že leta 1871 so sprejeli kopalna pravila, po katerih se